

STTK:N TASA-ARVORYHMÄN KOKOUS 20.10.2016

ALUSTUS VÄITÖSKIRJASTANI SAMAPALKKAISUUS – NEUVOTeltu OIKEUS

Milja Saari
VTT, tutkijatohtori
Milja.saari@helsinki.fi
GePoCo-hankkeen blogi: <http://blogs.helsinki.fi/ge-po-co/>

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

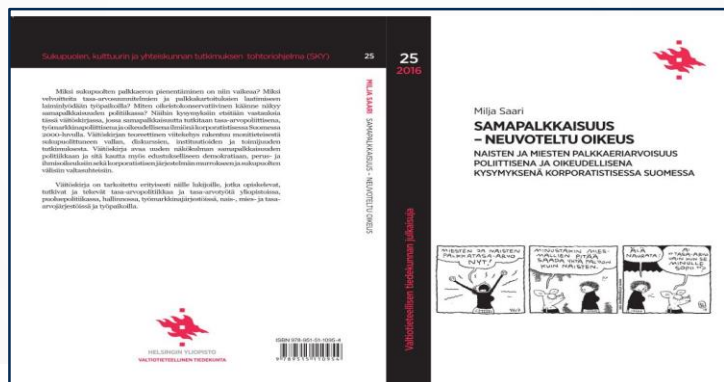
STTK:n tasa-arvoryhmä / Milja Saari

20/10/2016

1

SAARI (2016) SAMAPALKKAISUUS – NEUVOTeltu OIKEUS

Yhteenveto ladattavissa: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/165108>

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

STTK:n tasa-arvoryhmä / Milja Saari

20/10/2016

2

TAUSTA

- Tasa-arvokouluttajana vuodesta 2001
- Tasa-arvotutkijana vuodesta 2004
- Väitöskirjatutkijana 2007-2016
 - yleinen valtio-oppi, hallinnon ja organisaatiotutkimuksen linja
 - Monitieteinen tutkimus: politiikan tutkimus, sukupuolentutkimus, oikeustiede, työelämäntutkimus ja organisaatiotutkimus
- Miksi tasa-arvolain tasa-arvosuunnittelun ja samapalkkaisuuden edistämisvelvoitteiden toimeenpano on niin hidasta ja vaikeaa?
 - Diskurssit: toteutuneen tasa-arvon illuusio, sukupuolineutraalisuuden ideaali, yksilönäkökulman korostuminen (oikeistokonservatiivinen poliittinen käänne)
 - Instituutiot: kolmikanta, konsensuskorporatismi, ay-liike, tasa-arvopoliittikka, tasa-arvolaki
- Toimijat: luottamusmiehet, kansanedustajat

TUTKIMUSASETELMA

Samapalkkaisuutta tutkitaan tasa-arvopoliittisena, työmarkkinapoliittisena ja oikeudellisena ilmiönä. Väitöskirja koostuu viidestä artikkelista ja yhteenvetoluvusta.

Tutkimusongelma:

- millaiset diskursiiviset ja institutionaaliset järjestykset rakentavat kehysten samapalkkaisuuspolitiikalle -> mitä voi sanoa, ajatella ja tehdä?
- mitä nämä diskursiiviset ja institutionaaliset järjestykset kertovat tasa-arvopoliittikan ja tasa-arvotyön sukupuolittuneista valtajärjestyksistä

Tutkimuskysymykset :

- 1) Miten sukupuolten välinen palkkaeriarvoisuus määrittyy yhteiskunnallisena ongelmana?
- 2) Miten palkkasyrjinnän kieltävä ja samapalkkaisuuden edistämistä edellyttävä tasa-arvo-oikeus ja palkat työmarkkinakysymyksenä kohtaavat poliittisessa prosessissa samapalkkaisuuden edistämisvelvoitteiden muotoilussa ja niiden toimeenpanossa työpaikoilla?
- 3) Mitä haasteita vallitseva oikeistokonservatiivinen ja uusliberaali aika asettaa tasa-arvo- ja samapalkkaisuuspolitiikalle, sen teemoille, instituutioille, kielelle ja toimijoille.

VÄITÖSKIRJAN ARTIKKELIT

- I Saari, Milja (2013) Promoting Gender Equality without a Gender Perspective: Problem representations of equal pay in Finland. *Gender, Work and Organization* 20:1. 36–55.
- II Kainulainen, Ville & Saari, Milja (2014) Nyrkkiä pöytään ja helmat paukkumaan? Luottamusmiestoiminnan sukupuolistavat käytännöt yksityisellä palvelusektorilla. *Työelämän tutkimus* 2014:3. 211–226.
- III Saari, Milja (2015) Symboliseksi sovittu – tasa-arvosuunnittelun ja palkkakartoituksen legitimitetti. *Oikeus* 2015:1. 44–68.
- IV Saari, Milja (2012b) Rinta rinnan Suomea kehittämässä? Teoksessa Helander, Mika & Nylund, Mats. (toim.) *Palkka työstä. Ay-liike ja edunvalvonnan uudet muodot*. Helsinki: Into Kustannus. 95–126.
- V Kantola, Johanna & Saari, Milja (2014) Conservative Women MP's Constructions of Gender Equality in Finland. Teoksessa Celis, Karen & Childs, Sarah (toim.) *Gender, Conservatism and Political Representation*. ECPR Press. 183–205.

SAMAPALKKAISUUS – NEUVOTeltu OIKEUS KESKEISET TUTKIMUSTULOKSET

- Palkkaeriarvoisuus on **poliittisesti kiistelty** yhteiskunnallinen ongelma.
 - Ei yhteisymmärrystä ongelmasta, ratkaisukeinoista eikä vastuusta
- **Symbolinen** lainsäädäntö, jonka toimeenpanon edellytykset on kolmikantakonsensuksen puutteen takia jätetty auki
 - tasa-vertaisten kumppaneiden ideaali -> symboliset kumppanuudet: palkansaajat – elinkeinoelämä, naiset – miehet
- Samapalkkaisuuden politiikkaa tehdään näennäisesti **irraltaan** muusta poliittisesta ja taloudellisesta päätöksenteosta
 - Sipilän hallituksen leikkauspolitiikalla ja normien purkutalkoilla on sukupuolivaikutuksia -> häviäjänä matalapalkkaiset, naisvaltaiset alat yksityisellä ja julkisella sektorilla?
 - Samapalkkaisuusohjelmassa ei esim. mainita Sipilän kärkihanketta eli paikallisen sopimisen laajentamista -> yhteydet hallitusohjelman ja tasa-arvo-ohjelman tai samapalkkaisuusohjelman välillä?

”TYÖEHTOSOPIMUS ON NAISEN PARAS YSTÄVÄ”

- Pääministeri Juha Sipilän hallitus ja elinkeinoelämän järjestöt ajavat voimakkaasti palkkojen paikallisen sopimisen laajentamista. => sopimista alle tessin
- Uhkana, että sukupuolten palkkaerot kasvavat entisestään.
- Työehtosopimuksia tulee niiden heikentämisen sijaan kehittää siten, että ne huomioivat nykyistä paremmin sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulmat.
- Ilman työehtosopimukseen kirjattuja perusraameja, joiden alle ei voida sopia, naiset yksityisellä palvelusektorilla jäävät yksin ja heikkoon neuvotteluasemaan.
- Finanssialalla yritykset tahkoavat historiallista tulosta ja samaan aikaan henkilöstö pelkää työpaikan ja riittävän toimeentulon puolesta.
- Heikossa neuvotteluasemassa olevalle on turha sanoa, että ”vaadipa nainen lisää liksaa ja ole rohkeampi”.

SAMAPALKKAISUUDEN TOTEUTTAMISEN NORMEJA TULEE KEHITTÄÄ, EI HEIKENTÄÄ

- Normit (tasa-arvolaki ja tesseit) takaavat palkansaajanaisten ja -miesten oikeudet silloinkin, kun työnantajan mielestä tasa-arvon edistämiseen ei ole tarvetta tai varaa.
- Nykyisellään tasa-arvolaki ei tarjoa luottamusmiiehille riittäviä työkaluja naisten ja miesten palkkatasa-arvon seurantaan ja edistämiseen työpaikoilla.
 - Luottamusmiesten oikeuksia saada tiedot työpaikan naisten ja miesten palkoista palkanosittain tulee laajentaa
 - Luottamusmiesten roolia samapalkkaisuuden edistäjinä tulisi vahvistaa ja tasa-arvolaisissa ja tesseissä määritellä selkeämmin, mitä yhteistyö tarkoittaa tasa-arvosuunnittelussa ja palkkakartoituksen laatimisessa
- Työpaikkatason tasa-arvotyö edellyttää nykyistä selkeämpää tasa-arvolakia ja työehtosopimukseen kirjattuja tasa-arvosuunnittelun ja palkkakartoituksen konkreettisia tavoitteita ja niiden seurantaa.

VASTUU SAMAPALKKAISUUSPERIAATTEEN TOTEUTTAMISESTA VIIMEKÄDESSÄ VALTIOVALLALLA

- Sama palkka samasta ja samanarvoisesta työstä naisille ja miehille on perus- ja ihmisoikeus, jota hallitus ja työnantajat eivät voi toimeenpanna tai olla toimeenpanematta sen mukaan kun niin sattuu huvittamaan.
- Samapalkkaisuuden politiikka tulee nähdä osana ihmisoikeuspolitiikkaa -> valtiovallan on otettava vahvemmin vastuu samapalkkaisuusperiaatteen toteuttamisesta.
 - Tasa-arvolain kehittäminen -> työnantajaosapuoli ei saa torpata tiedonsaantioikeuksien laajentamista, kun samapalkkaisuusperiaatteen toimeenpano nähdään perus- ja ihmisoikeuden toteuttamisena
 - Tasa-arvoviranomaisten resurssit ovat riittämättömät lain valvonnassa ja ohjeistamisessa. Eduskunnalla on budjettivalta ja mahdollisuus taata tasa-arvolain toimeenpanon edellytykset.
 - Sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulma tulee valtavirtaistaa valtionhallintoon ja myös työelämää ja taloutta koskevaan päätöksentekoon

MITÄ PALKANSAAJA- JA TYÖNANTAJAJÄRJESTÖT VOIVAT TEHDÄ?

- kouluttaa jäseniään tasa-arvosuunnitteluun ja palkkakartoitusten laatimiseen
- kerätä tietoa tasa-arvosuunnitelmista ja palkkakartoituksista -> hyvien käytäntöjen tietopankit?
- laatia yhteistyössä alakohtaisia palkkakartoitusmalleja -> VvL:n samapalkkaisuusopas: Saari 2011: Työllä tasa-arvoon:
http://www.vvl.fi/media/tyossa/vvl_tyolla-tasa-arvoon_2011_nettiin.pdf
- vakiinnuttaa työehtosopimuksen sukupuolivaikutusten arvioinnin valtavirtaistamisen välineenä
- kiinnittää huomiota määrälliseen tasa-arvoon päätöksentekoeleimissään
- ottaa sopimus- ja neuvottelutoiminnassa mukaan tasa-arvo- ja samapalkkaisuusnäkökulmat
- pitää tasa-arvo- ja samapalkkaisuusasioita aktiivisesti esillä suhteessa jäseniin ja laajempaan yleisöön
 - STTK ollut tässä mielestäni esimerkillinen

UUSI TUTKIMUS: GEPOCO-HANKE

- Suomen Akatemian (2016–2020) ja Helsingin yliopiston tutkimusmäärärahojen (2015–2017) rahoittama GePoCo-projekti -> Gender and Power in Reconfigured Corporatist Finland
 - <http://blogs.helsinki.fi/ge-po-co/>
- Tutkimme suomalaisen yhteiskunnan ja poliittisen päätöksenteon sukupuolistuneita vallan järjestyksiä nykyajan korporatismiin kehityksessä
- Projekti osallistuu kansainvälisen tutkimusverkoston Gender Equality Policy in Practice (GEPP) toimintaan, jossa tutkitaan tasa-arvopolitiikan käytäntöönpanon haasteita.

Tutkimuksen tavoitteena on:

- 1) Analysoida korporatismia *paikallisella* tasolla ammattiyhdistysliikkeiden toiminnassa (Ville Kainulainen)
- 2) Tutkia korporatistisia neuvotteluprosesseja *kansallisella* tasolla (Milja Saari)
 - Nyt työn alla: Sari Sairaanhoidajan tapaus
- 3) Korporatismi monikansallisessa *eurooppalaisessa* kontekstissa (Anna Elomäki ja Johanna Kantola)

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

STTK:n tasa-arvotyöryhmä / Milja Saari

20/10/2016

11

VÄITÖSKIRJAAN LIITTYVÄÄ MUUTA LUETTAVAA

Lektio väitöstilaisuudessa: <http://politiikasta.fi/tyoehostosopimus-on-naisen-paras-ystava/>

KU:n lehtijuttu 2.9.2016: <http://www.kansanuutiset.fi/artikkeli/3596373-koskaan-ei-ole-rahaa-nostaa-pienipalkkaisia-naisia-palkkakuopasta>

PAMin jäsenlehti 9.9.2016: Tasa-arvoon tarvitaan tessejä:

<http://digilehdet.sanomapaino.fi/086e3242-f921-4c2d-a129-e9e7b5171d74/20>

PRO-tv:n haastattelu (video) 23.9.2016 : Eikö nainen osaa neuvotella palkastaan?

<https://protv.fi/eiko-nainen-osaa-neuvotella-palkastaan/>

STTK-lehti 4/2016

<http://www.sttk.fi/2016/10/11/tyoehostosopimus-naisen-paras-ystava/>

Nousun lehti 3/2016: Puhukaa palkoista

http://nousu.org/wp-content/uploads/2015/03/Nousu_3_2016_naytto_VALMIS.pdf

Vakuutusväen Liitto VvL:n lehti (ilm. 20.9.)

(Palkkatyöläinen ja Akavalainen tulossa myöhemmin)

Omat julkaisut: Ks. [https://tuhat.halvi.helsinki.fi/portal/fi/persons/milja-saari\(26a18b99-6935-40bb-bd8c-705863952b20\).html](https://tuhat.halvi.helsinki.fi/portal/fi/persons/milja-saari(26a18b99-6935-40bb-bd8c-705863952b20).html)

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

STTK:n tasa-arvotyöryhmä / Milja Saari

20/10/2016

12

Tervetuloa 8.12.16 Samapalkkaisuuden politiikka - kirjan julkkareihin!

Milja Saaren kirjoittaman ja Warda Ahmedin kuvittaman Samapalkkaisuuden politiikka -kirjan julkistamislaisuus torstaina 8. joulukuuta klo 13–15 Musiikkitalon Terassilämpöissä (Mannerheimintie 13 A, Helsinki)

Ohjelmassa mm.
- tekijöiden puheenvuorot
- samapalkka-politiikkopaneeli
- kahvitarjoilu

Ilmoittautuminen 30.11.2016 mennessä osoitteeseen tane@stm.fi. Paikkoja on rajoitetusti ja ne täytetään ilmoittautumisjärjestyksessä.

Lämpimästi tervetuloa!

Kiitos!